

Politik & samhälle
Anna Wolf
anna.wolf@energiforetagen.se

Energiföretagens svar angående promemoria KN2025/02059: Intäktsdelning från vindkraftsanläggningar - Kompletterande promemoria till betänkandet Värdet av vinden (SOU 2023:18)

Energiföretagen Sverige samlar omkring 500 företag som producerar, distribuerar, säljer och lagrar energi. Vårt mål är att utifrån kunskap, forskning och ett helhetsperspektiv på energisystemet utveckla branschen till nytta för hela samhället. Energiföretagen Sverige vill tacka för möjligheten att lämna synpunkter på promemorian Intäktsdelning från vindkraftsanläggningar.

Sammanfattning

Energiföretagen välkomnar promemorians huvudsakliga syfte att införa ett system för intäktsdelning till närboende. Ett tydligt regelverk för ersättning till närboende är en viktig del av arbetet med att stärka acceptansen för vindkraft och därmed skapa förutsättningar för fortsatt utbyggnad av fossilfri elproduktion i Sverige innan 2035.

Vi vill samtidigt betona att intäktsdelning bara är en del av de samlade åtgärder som krävs för att utbyggnaden inte ska bromsa in. För att uppnå långsiktigt stabila investeringsvillkor krävs:

- Att regeringen inför långsiktiga kommunala incitament fullt ut, som riksdagen redan beslutat om i statens budget, genom att skyndsamt presentera regelverk för utbetalning av stödet.
- Att regeringen säkerställer effektivare och mer förutsägbara tillståndsprocesser, inklusive hantering av det kommunala vetot

Gällande promemorians förslag anser Energiföretagen att det i första hand bör införas en central administrativ modell för hantering och utbetalning och av vindkraftsersättning via en statlig myndighet. Det skulle kunna göras via t.ex. Skatteverket, Länsstyrelsen eller Lantmäteriet. En central modell föreslogs även av betänkandet Värdet av vinden, som detta förslag grundar sig på. En central modell skulle minimera konflikter, säkra likabehandling över landet och begränsa risken och den administrativa bördan för verksamhetsutövare. Samtidigt är det avgörande att reformen skyndsamt kommer på plats. Fördröjningar riskerar att leda till att kommuner avvaktar med tillstyrkan i väntan på nya regler, vilket ytterligare skulle försvåra processen i en situation där den överväldigande majoriteten av ansökningarna redan får avslag från kommunerna.

Om beredningsunderlag saknas för att snabbt gå vidare med ett förslag där en myndighet administrerar och betalar ut ersättningen, kan Energiföretagen under vissa förutsättningar tillstyrka det nu remitterade förslaget där verksamhetsutövaren hanterar och betalar ut ersättningen. En förutsättning för detta är att det aktuella förslaget justeras så att verksamhetsutövarnas administrativa och kostnadsmässiga åtaganden för hantering av stödet minimeras, i enlighet med förslagen i detta remissvar.

Generella synpunkter

Sverige står inför en omfattande elektrifiering och ett kraftigt ökat elbehov till 2045. För att klara klimatmålen och stärka industrins konkurrenskraft ser vi att det krävs en fortsatt utbyggnad av vindkraft, och den behöver göras i takt med utvecklingen av industrins efterfrågan på fossilfri elproduktion. Lokala incitament är en viktig pusselbit för att möjliggöra tillstånd för vindkraft, eftersom kommunala veton ofta stoppar vindkraft på grund av bristande lokal acceptans. Under 2025 har över 90 % av ansökningarna fått avslag, och samtidigt är mörkertalet stort då många projektörer inte söker tillstånd om de på förhand redan vet att kommunen kommer säga nej.

Mot denna bakgrund ser vi positivt på att regeringen nu lägger fram ett konkret förslag om intäktsdelning till närboende. Samtidigt vill Energiföretagen understryka att ett förslag om intäktsdelning inte kan betraktas isolerat. De delar som inte behandlas i promemorian, det vill säga frågan om rätt till inlösen och ersättning till lokalsamhället, kan komma att påverka den samlade kostnads- och administrationsbördan för verksamhetsutövaren.

Energiföretagen vill även lyfta att den föreslagna modellen för ersättning till närboende måste kombineras med en långsiktig och stabil intäkt till kommunerna, motsvarande fastighetsskatten för vindkraft. Vi välkomnar att ett sådant stöd är under framtagande och vill betona behovet av att det både blir långsiktigt, förutsägbart och kan börja betalas ut utan dröjsmål så pengarna som utlovats för 2025 inte fryser inne. Kommunala intäkter är den del av incitamentsstrukturen som har störst potential att påverka kommunernas tillstyrkan. Av samma skäl är det angeläget att reformeringen av det kommunala vetot och tillståndprocesserna drivs vidare parallellt, så att helheten blir tydlig och konsekvent.

Energiföretagens synpunkter på promemorians förslag

Energiföretagen tillstyrker förslaget att ersättning ska utgå till bostadsbyggnader inom åtta gånger verkets totalhöjd. Det är en proportionerlig avgränsning som riktar ersättningen till dem som påverkas mest, samtidigt som modellen blir mer förutsägbart i relation till dagens högre och mer effektiva verk. Den föreslagna begränsningen till två verk per bostad är också rimlig och skapar balans i systemet. Vidare tillstyrker Energiföretagen förslaget att ersättning inte ska betalas ut retroaktivt för redan uppförda eller tillståndsgivna vindkraftsanläggningar. Ett retroaktivt system skulle riskera att skapa betydande

rättsosäkerhet och medföra kostnader som inte beaktats i tidigare investeringsbeslut.

Trappstegsmodell för utbetalning

Vi ser i grunden positivt på ambitionen att utforma en enkel och schablonbaserad modell för ersättning. Samtidigt vill vi lyfta vissa farhågor kring den föreslagna trappstegsmodellen för bestämmande av intäkt för bostadsbyggnader. Det finns en oro från branschen att skarpa gränser riskerar att skapa lokala spänningar mellan närboende. Det gäller särskilt situationer där en byggnad hamnar strax utanför en tröskel och därför får en väsentligt lägre ersättning, eller ingen ersättning alls, än grannfastigheter trots marginell skillnad i avstånd. En mer linjär avtrappning skulle i många fall uppfattas som mer rättvis och därmed mer acceptansstödjande, samtidigt som den skulle minska risken för tvister och behov av att kontrollera efterlevnaden av gränsvärdena.

Om regeringen ändå väljer att vidareutveckla trappstegsmodellen kan det behövas en översyn av hur stegen utformas så att stora skillnader mellan närliggande avstånd minimeras och modellen inte ökar risken för att den sammanlagda ersättningen når tvåprocentstaket. Det bör även säkerställas att skillnaden mellan trappstegen inte blir för stor. Detta gäller i allra högsta grad även skillnaden mellan de sista bostadsbyggnaderna som erhåller ersättning och de bostadsbyggnader som hamnar utanför radien för ersättning

Utbetalningarna faller på verksamhetsutövaren

Energiföretagen vill framhålla att en central administrativ lösning hade varit att föredra ur ett system- och rättssäkerhetsperspektiv. Ett statligt administrerat system skulle minska risken för lokala konflikter, säkerställa likabehandling i hela landet och begränsa den administrativa bördan för verksamhetsutövare, särskilt för mindre aktörer. En central modell skulle även minska risken för felaktigheter i avståndsbedömningar och stärka förtroendet för systemet hos både närboende och projektörer.

Vi vill samtidigt vara tydliga med att det är av stor betydelse att reformen inte fördröjs. En längre utrednings- och införandefas riskerar att skapa ytterligare osäkerhet under en period då många kommuner redan avvaktar beslut i väntan på besked om nya incitament. Mot denna bakgrund kan vi acceptera en modell där verksamhetsutövarna får ansvar för administration och utbetalning, under förutsättning att regelverket justeras i vissa centrala delar för att systemet ska vara praktiskt genomförbart och förutsebart.

För det första behöver definitionen av bostadsbyggnad preciseras. Utgångspunkten bör vara fastighetsregistret, kompletterat med förtydliganden om att endast en bostadsbyggnad per skifte bör berättiga till ersättning. Det är viktigt att undvika situationer där enklare byggnader som baracker eller kolonistugor utan bostadsstandard inkluderas, samtidigt som reglerna bör utformas så att fritidshus omfattas. Otydlighet i definitionen riskerar annars att ge

upphov till konflikter, ökande administration och betydande skillnader i hur reglerna tillämpas.

För det andra bör avståndsberäkningen inte bygga på uppgifter från byggnadsägarna själva. En ordning där fastighetsägare själva uppskattar avståndet till närmaste verk riskerar felaktigheter och skapar ett omfattande behov av att följa upp och kontrollera inlämnade uppgifter.

För det tredje behöver anmälningsförfarandet förenklas. En initial anmälan bör som huvudregel vara tillräcklig och därefter endast uppdateras vid förändrade förhållanden. Årliga manuella processer skulle innebära en oproportionerligt hög administrativ börda för verksamhetsutövare, inte minst för små och medelstora bolag.

Sammanfattningsvis menar vi att om modellen ska administreras av verksamhetsutövarna krävs ett regelverk som är tydligt, enhetligt och proportionerligt, så att den administrativa bördan inte blir för omfattande och systemet inte riskerar att skapa lokala konflikter eller höga kostnader.

Preskriptionstid

Enligt promemorians förslag framgår det enligt 13 § att rätten till vindkraftsansättning enligt lagen upphör tre år efter den tidpunkt som anges i 11 § första stycket (betalning avseende föregående år), om inte preskriptionen avbryts dessförinnan. Energiföretagen anser att tre år är en rimlig avvägning.

Det kan i lagkommentaren till preskriptionsbestämmelsen vara till fördel att hänvisa till 6 §, där det framgår att rätten till vindkraftsansättning för föregående intäktsår upphört om en sådan anmälan inte har gjorts vid utgången av januari månad året efter intäktsåret och att i dessa fall är inte den treåriga preskriptionstiden tillämplig.

Beräkning av intäkt

Energiföretagen tillstyrker i huvudsak förslaget att basera ersättningen på den producerade elen multiplicerad med elområdets day-ahead-pris. Det är en transparent metod som gör modellen lätt att tillämpa. Vi vill dock framhålla att day-ahead-intäkten i många fall avviker från verksamhetsutövarens faktiska intäkt, särskilt vid långsiktiga PPA-avtal, vid handel på andra marknader eller vid vidareförädling av elen bakom mätaren, exempelvis vid produktion av vätgas. Kostnader som direkt relaterar till balanshållning och handel med el bör också kunna dras av från intäktsberäkningen. Ett annat frågetecken är hur modellen slår för hybridparker, där exempelvis vind- och solkraft hanteras i en gemensam elnätsanslutning. Detta innebär att modellen i vissa situationer riskerar att överskatta den faktiska intäkten, och i vissa fall underskatta den.

Det är därför viktigt att regeringen följer upp modellen efter de första åren för att säkerställa att ersättningen står i rimlig proportion till verksamhetsutövarens intäkter över tid. I fråga om storskalig produktion som inte matas ut på nätet bör

det även säkerställas att närboende inte går miste om ersättning i de fall vindkraften ändå genererar ett ekonomiskt värde.

Tydliggör avdragsrätt för verksamhetsutövare

Energiföretagen tillstyrker förslaget att vindkraftsersättningen föreslås vara skattefri till den del ersättningen avser en privatbostad. Förslaget skapar ett incitament och en förutsägbarhet för den ersättningsberättigade i fråga om nettobehållning så länge det rör sig om ersättning avseende privatbostad där ett skattebortfall för den enskilde istället skulle motverka syftet med förslaget om intäktsdelning. Dessutom bör skattefrihet medföra ett undvikande av för verksamhetsutövarna ytterligare betungande administration i form av inlämning av kontrolluppgift till Skatteverket för utbetalda ersättningar, vilket Energiföretagen ser som positivt.

Även om skattefriheten, vid beskattningen, kopplas till definitionen av privatbostad i 2 kap 8 § i Inkomstskattelagen, förordas dock som ovan anförts att det tydliggörs att lagstiftningen endast berättigar intäktsdelning och därmed indirekt även skattefrihet till en huvudbyggnad per skifte och att det även införs objektiva krav på denna huvudbyggnad i syfte att minska den juridiska gråzonen och risken för tvister men också för regelrätta missbruk av ersättningssystemet. Någon ytterligare kodifiering av detta anses inte krävas i Inkomstskattelagen utan rätt till ersättning och skattemässig hantering av densamma följer oaktat här aktuella förslag till särskild lag om intäktsdelning från vindkraftsanläggningar och förslag till ändring i Inkomstskattelagen.

Energiföretagen förutsätter vidare att föreslagen vindkraftsersättning utgör en avdragsgill kostnad i inkomstslaget näringsverksamhet för verksamhetsutövarna. Utbetald ersättning får, i egenskap av lagstadgad sådan, anses vara en nödvändig kostnad där ett direkt samband föreligger med den bedrivna vindkraftsverksamheten och dess förvärvande och bibehållande av intäkter. I annat fall medför den föreslagna modellen en indirekt skärpning av den effektiva beskattningen av vindkraftsproduktion, vilket i sig direkt påverkar lönsamhet och därmed indirekt också riskerar att påverka investeringsviljan negativt.

Oaktat vad som sägs ovan så anser Energiföretagen att avdragsrätten för utbetald vindkraftsersättning bör förtydligas, förslagsvis genom att det också i Inkomstskattelagens kapitel 16 tas in en särskild bestämmelse med följande lydelse:

Ersättning som utbetalas enligt Lag om vinstdelning från vindkraftsanläggning ska dras av hos den som är ersättningsskyldig enligt samma lag. Avdrag medges oaktat vad som följer av 8 kap. 32 § Inkomstskattelag (1999:1229).

Ikraftträdande

Energiföretagen Sverige noterar att det finns olika förslag på modell för ikraftträdande. Det viktigaste bör vara att nya regler beslutas och implementeras så snart som möjligt för att skapa tydlighet för både bransch och kommuner och att lokalboende på sikt får förtroende för processerna. Vi lämnar därför åt regeringen att göra den slutliga avvägningen men vill betona vikten av tydlighet och skyndsamhet i genomförandet.

Avslutande synpunkter

Energiföretagen vill understryka behovet av att takta utbud och efterfrågan av el som föreligger för att både säkerställa vår tillgång till fossilfri el på sikt och klara att möta samhällets elektrifiering. Enligt flertalet myndighetsscenarier och forskningsstudier riskerar Sverige elbrist innan 2035, med höjda elpriser och en försenad elektrifiering som följd, om vi inte kan få på plats ny elproduktion det närmaste decenniet. Samtidigt är det landbaserad vindkraft som kan stå för den största delen av tillväxten i det tidsperspektivet, men det förutsätter att nya tillstånd kan komma på plats.

Energiföretagen ser därför positivt på att regeringen nu går vidare i frågan om intäktsdelning. För att åtgärden ska få avsedd effekt måste den dock ses i ett helhetsperspektiv där bland annat kommunala incitament och tillståndprocesser ingår. Den totala kostnads- och administrationsbördan får heller inte bli för hög i förhållande till våra grannländer, annars riskerar vi att äventyra investeringsviljan för vindkraft i Sverige. Med de justeringar vi beskrivit ovan bedömer vi att modellen kan bli både genomförbar och ändamålsenlig och därmed bidra till stärkt acceptans och fortsatt investeringsvilja i svensk vindkraft.

Stockholm, som ovan

Åsa Pettersson,

VD Energiföretagen

Anna Wolf,

Ansvarig vindkraft etc